

Munkatársak: Kiss László ásatási technikus, Bacskai István fém-detektoros vizsgálat.

SCHOLTZ RÓBERT

369. Újireg, Kalendáriumi-dűlő (KÖH 78007) (Tolna megye) Ő

Torma István 1963-ban Újiregtől É-ra kiszántott középkori házak maradványait figyelte meg. 2011. április 4-én megpróbáltam azonosítani a lelőhelyet, de a falutól É-ra, a Kulcsár-patakba torkolló patak É-i felén csak kevés jellegtelen őskori cserepet találtam. A lelőhelyet átszeli az Iregszemcse és Újireg közti településhatár.

K. NÉMETH ANDRÁS

370. Újvárfalva határa (Somogy megye) R, B, LT, Kk, Kú

2011 tavaszán többször végeztem terepbejárást a településen.

Bagoly-rét (KÖH 85807): A lelőhelyen 2011–2012-ben végzett kutatásokat összefoglalóan lásd a 2012. év jelentései között.

Malomárki-dűlő (KÖH 86601): Az Újvárfalva-Nadalostól K-re lévő lelőhely korábban nem volt ismert. A terület szinte teljesen sík, művelés alatt áll. A szántóföldet és a lelőhelyet K-i és Ny-i irányban is egy-egy vízfolyás határolja. Több korszak kerámiáját is megtaláltuk: urnaezős, badeni, Somogyvár-Vinkovci-kultúra, kelta, késő középkori vagy kora újkori, valamint találtunk még pattintott köveket, szilánkokat is. A területen nagyjából egyforma intenzitású volt a leletelőfordulás, főleg az őskori és kelta kori leletek voltak többségben, míg a középkori kerámia száma elenyésző.

Munkatársak: Nyári Zsolt, Cserép Tamás technikusok, Deák Ferenc egyetemi hallgató.

VARGA MÁTÉ

371. Üllés, Kossuth-dűlő, Szekeres-tanya (KÖH 78385) (Csongrád megye) Á

Az Üllés és Zsana között épülő MOL-vezeték építése kapcsán 2011. december 8–12. között megelőző feltárást végeztünk a lelőhelyen. Az 1995-ben végzett régészeti terepbejáráskor Árpád-kori jellegű kerámiatöredékeket találtak a területen.

A most lehumasztott terület elérte a 175 m²-t, ebből régészeti objektumokkal fedett 97 m² volt. Az 50–60 cm között változó humusztakaró alatt, a szürkésfehér homokos altalajon 5 objektumot, 5 árok szakaszt figyeltünk meg. Mindegyikből Árpád-kori leletanyag került elő.

Munkatársak: Pópity Richárd, Gera Róbert technikusok.

BENEDEK ANDRÁS

372. Vaskút, Telek-dűlő (KÖH 78195) (Bács-Kiskun megye) B

Balogh Zoltán helybeli lakos 2011. július 8-án átadta a főként Vaskút határában, fémkeresővel gyűjtött régészeti leleteket a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi szervezete munkatársának. Több mint 30 érmét, számos ezüst- és bronz-tárgyat, vasakat tartalmazott a leadott anyag. A gyűjtő számos kerámiát is felszedett, a bronzkortól az újkorig bezárólag, válogatás nélkül. Az anyag kb. harmada szarmata kori kerámia volt. Több tárgynak a lelőhelyét is be tudta azonosítani.

A leletanyag átnézése után kiszálltunk két lelőhelyre, ahol jelentősebb fémeket talált. Az egyik Vaskúttól D-re, a Telek-dűlő területén található, ahol főként bronzkori fémek kerültek elő. A terepbejárás során egy nagy kiterjedésű, intenzív bronzkori település nyomait lokalizáltam.

A másik lelőhely egy újabb telepítésű erdőben volt található, ahol korábban aranytárgyat és emberi csontokat is találtak. Itt nem észleltük régészeti jelenségnek a nyomát.

SZ. WILHELM GÁBOR

373. Vaskút határa (Szélerőmű beruházás) (Bács-Kiskun megye) Ő, Sza, N?, Á, Kö, Ú, I

Az Alerion Vaskút Szélerőmű Kft. Vaskút belterületétől DK-re 12 szélkerékből álló szélerőművet tervez. A beruházó felkérésére végeztük el a terület régészeti felmérését, mely régészeti terepbejárásból (Kustár Rozália és Wilhelm Gábor vezetésével) és légirégészeti felderítésből állt (Czajlik Zoltán ELTE RTI). A fejlesztési érdeklődés területét közelítőleg 7,85 km², ebből a 2011. szeptemberi és a novemberi bejárás során a fejlesztéssel érintett terület több, mint 80%-át bejártuk, miközben a szakmailag indokolt fejlesztési területeket mindkét terepbejárási szakaszban átvizsgáltuk. A megtelepedés lehetőségeit nyilván meghatározták a területet jellemző magas, hullámos terepfelületű löszvölgyek. A tervezett szélerőműpark területén jelenleg biztosan egy – korábbi, légi felderítés során ismertté vált – régészeti lelőhelyet ismerünk. Sajnos az őszi csapadégmentes időszak miatt a felszínt finom porréteg borította, ezért a régészeti lelőhelyek azonosítása igen nehézkes volt. Összességében a gyér leletanyag alapján 5 régészeti lelőhelyet azonosítottunk, melyeken őskori, szarmata, Árpád-kori és középkori megtelepedést feltételeztünk. A légi régészeti kutatás további két dombhátat jelölt meg régészeti érdekű területként. Az előzetes hatásvizsgálattal szerzett információk alapján több helyszínen szakfelügyeletet, két esetben pedig próbafeltárást javasoltunk. A régészeti kutatómunka részletes elemzése és összegzése a 2012. januárjában lezárt hatástanulmányban található.

Szélerőmű 1. lelőhely (KÖH 79823): A leletek kiértékelése során arra a meggyőződésre jutottunk, hogy az eredetileg 1-4. lelőhelyként jelölt jelenségek valószínűleg egy nagyobb kiterjedésű szarmata település és talán temető részei (jelen ismereteink alapján becsült lelőhely kiterjedése közel 150 000 m²). Ezt a korábbi feltételezést erősíti meg, hogy a 2011. november 25-i terepbejárás során is a feltételelesen jelölt területen, vagy annak szélén szedtünk fel régészeti leleteket (1–5. jelenség), sajnos azonban a kedvezőtlen terepbejárási körülményeknek köszön-

hetően azonban csak csekély számban, és a feltételezést nem erősíti meg a légi régészeti felderítés.

Szélerőmű 2. lelőhely (KÖH 79829): A korábban 5. lelőhelyként jelölt területen korábban előkerült középkori kerámia és újkori cseréplábas töredéke mellett állati állkapocs és cserép utal emberi megtelepedésre (konyhai hulladék?). A lelőhely becslült kiterjedése: 5 000 m².

Szélerőmű 3. lelőhely (KÖH 79833): A tervezett alállomás területén korábban bemért, 4. jelenséggként jelölt, nagy folyami kavicsok közelében került elő a fémdetektor jelzésére egy bronzkeretes, vastüskéjű övcsat. Keltezése bizonytalan, de a kereten túlnyúló tűske és a hasonló folyami kavicsok mint kemencealapozás felhasználása (analógia: Harta, Freifelt lelőhely), nem zárja ki ezen jelenségek népvándorlás kori datálását. A lelőhely becslült kiterjedése: 6 000 m².

Szélerőmű 4. lelőhely (KÖH 79835): A korábban 6. lelőhelyként jelölt területen pattintott kőeszköz, kovácsolt vasszeg, Árpád-kori és középkori kerámia, csontszilánk utal megtelepedésre. A lelőhely becslült kiterjedése: 1 500 m².

Szélerőmű 5. lelőhely (KÖH 79841): A korábban 7. lelőhelyként jelölt területen szarmata kerámia, orsókarika és patics-töredék utal egykori településre. A lelőhely becslült kiterjedése: 3 200 m².

Szélerőmű 6. lelőhely (KÖH 79845): Légi felderítés során talajszíneződésként jelentkező, környezeténél magasabb "plató". Megtelepedésre alkalmas, de települési objektumokat nem sikerült megfigyelni. Területén gyűjtöttük 2011 szeptemberében az 5. és 6. sz., ismeretlen korú jelenséget.

Szélerőmű 7. lelőhely (KÖH 79849): A földtúttal párhuzamos homokvonulat talajszíneződésként látható a felvételen. Kiszélesedő részén a gyenge növényzeti jelek régészeti objektumokra utalhatnak. Területén gyűjtöttük 2011 szeptemberében a 2. sz., ismeretlen korú jelenséget.

KUSTÁR ROZÁLIA

374. Vaskút határa (Terepbejárás településrendezési tervhez) (Bács-Kiskun megye) Ő, Sza, A, Á

2011. március 26-án Vaskút településrendezési tervéhez kapcsolódó régészeti terepbejárásra került sor, mely érinteni kívánta a településrendezési tervben előirányzott fejlesztési területeket, és hitelesítette a korábban ismert, KÖH nyilvántartásban szereplő régészeti lelőhelyeket. A terepbejárás során az alábbi új régészeti lelőhelyeket regisztráltuk:

Földsánc közelében (KÖH 79781): A földvár közelében laposabb – mélyebb – fekvésű területen néhány őskori és Árpád-kori cserép. Kiterjedése bizonytalan.

Malomút (KÖH 79789): Környezetéből határozottan kiemelkedő, egykor három oldalról vizes területekkel körbefogott, kb. 80×200 m kiterjedésű lelőhely, mely valószínűleg átnyúlik az út D-i oldalára is. Szarmata település.

Várhelyi dűlő, Garai műút 1. (KÖH 79777): A belterülettől D-re, a garai műút mindkét oldalán tervezett fejlesztési területen. D-ről és K–Ny irányban maximális kiterjedését vízenyős területek jelölik ki, kiterjedése min. 100×300 m. Őskori, szarmata és avar település.

Várhelyi dűlő, Garai műút 2. (KÖH 79779): A fokozottan védett földszántól DNy-ra, környezetéből határozottan kiemelkedő, magasabb fekvésű területen gazdag leletanyagú szarmata és talán őskori telep.

Várhelyi dűlő, Garai műút 3. (KÖH 79785): Bizonytalan kiterjedésű Árpád kori település, min. kiterjedés 100×200 m.

KUSTÁR ROZÁLIA

375. Vatta, Bányaterület, IV. lelőhely (KÖH: 55318)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B, N

A lelőhelyet 2006 tavaszán és őszén, a Mátrai Erőmű Zrt. bányaműveléséhez kapcsolódó terepbejárásokon azonosították a miskolci Herman Ottó Múzeum munkatársai. A tőle 300 m-re folyó Csincse-patakot Ny-ról kísérő, környezetéből jól érzékelhetően kiemelkedő magaspart É-i lejtőjén és annak lábánál, a Csincse árterében helyezkedett el. A terület próba- és megelőző feltárására 2011. szeptember 16. – november 30. között került sor. A lelőhely É-i és K-i részén, a Csincse árterében kis méretű, kerek, népvándorlás korinak meghatározott foltok jelentkeztek. A feltárási terület DK-i szélénél, a magaspart É-i lejtőjén összesen 12, a mezőgazdasági munkálatok és a természetes erózió által erősen bolygatott, igen rossz állapotú késő bronzkori urnasír került elő.

Munkatársak: Kalli András és Tutkovics Eszter

SIMON LÁSZLÓ

376. Vatta határa (Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, R, LT, Sza, Á

A Mátrai Erőmű Zrt. bükkábrányi bányája fejlesztési üteméhez igazodva 2011-ben örökségvédelmi hatástanulmány készítése során Bükkábrány, Csincse és Vatta közigazgatási határában 391,3 ha nagyságú területen végeztünk terepbejárást. E területet érintő régebbi bejárásokkal együtt összesen közel 162 ha kiterjedésű területen dokumentáltunk régészeti lelőhelyeket. A rendkívül intenzív régészeti érintettségre a térség földrajzi viszonyai adnak magyarázatot: a Bükk-hegységben eredő Csincse-patak markáns magaspartjain szinte mindenhol és minden időszaktól megtalálhatóak az emberi megtelepedés nyomai.

2011 áprilisában, augusztusában és októberében, összesen 9 munkanapon a Miskolci Egyetemmel együttműködve végeztük a terepbejárásokat. Az őszi kontrollbejáráson a Mátrai Erőmű Zrt. 10 munkatársa is részt vett. Összesen 9 új régészeti lelőhelyet figyeltünk meg, számozásuk a 2006. évben készült örökségvédelmi hatástanulmány eredményeihez illeszkedik.

Eszti-dűlő és Tagosok birtoka dűlő (Bükkábrány, Bánya, XIV. lelőhely; KÖH 16067): A repce betakarítása után, tárcsázott felületen megismételt terepbejárás során nagy kiterjedésű, összefüggő területen, egyenletes szóródással újkőkori és római császárkori (szarmata) település maradványai kerültek elő: obszidián pengetőredékek, paticsok, jellegzetes újkőkori kerámialeletek mellett a késő császárkori korongolt, szürke és téglapiros kerámiaanyag jelzi az itt található régészeti lelőhelyet.